

SOKOLARSTVO

grožnja za ptice v Sloveniji?

Tomaž Mihelič

Sokolarstvo, kakor imenujemo lov s pomočjo trenirane ujede, se je razvilo v Aziji že pred našim štetjem. V Slovenijo je prišlo razmeroma pozno, v majhnem številu in močno spremenjeno od izvirnega sokolarstva. Nikakor ni šlo za način preživetja ljudi, temveč za sredstvo zabave, moči in ugleda. Zatorej ni čudno, da je pri nas v preteklosti sokolarilo predvsem tuje plemstvo. Sokolarstvo je s seboj prineslo novo resno grožnjo varstvu ptic, ki jo bomo zaman iskali zapisano v sokolarskih doktrinah. Nanjo so resno opozorili naravovarstveniki iz sokolarstvo »razvitih« držav.

foto: Peter Buchner

Sokol selec (*Falco peregrinus*) sodi med najbolj zaželeno sokolarske ptice.

Na sokolarske nečednosti sem postal pozoren šele pred leti, ko sem čepel ob robu ceste ter s teleskopom opazoval gnezdo sokola selca v skalovju. Odločen sem bil namreč, da bom s pomočjo kolegov skušal razvozlati uganko o izginjanju mladičev iz gnezda. Na moje presenečenje se je v bližini že tretji dan zapovrstjo prikazal mož, ki je kazal zanimanje za gnezdo. Lokacijo gnezda je očitno že poznal, saj

je daljnogled usmeril naravnost v gnezdo! Med pogovorom sem izvedel, da je sokolar. Potem ko sem mu pojasnil, zakaj opazujem gnezdo, ga na terenu ni bilo več zaslediti. Trud, vložen v nadzorovanje gnezda, se je, kot kaže, izplačal, saj se je to leto sokolji zarod, v nasprotju s prejšnjimi, uspešno speljal.

Na DOPPS-u smo se problematike soko-

larstva lotili temeljito. S tega področja so nam bile na voljo bogate izkušnje zveze BirdLife International in Evropske skupine za boj proti kriminalu nad pticami (EABC), katerih partner smo. Povezali smo se tudi z vladnimi službami in nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s tovrstno problematiko po Evropi. Zaključek je bil jasen. Legalizacija sokolarstva bi, po izkušnjah iz tujih držav, v

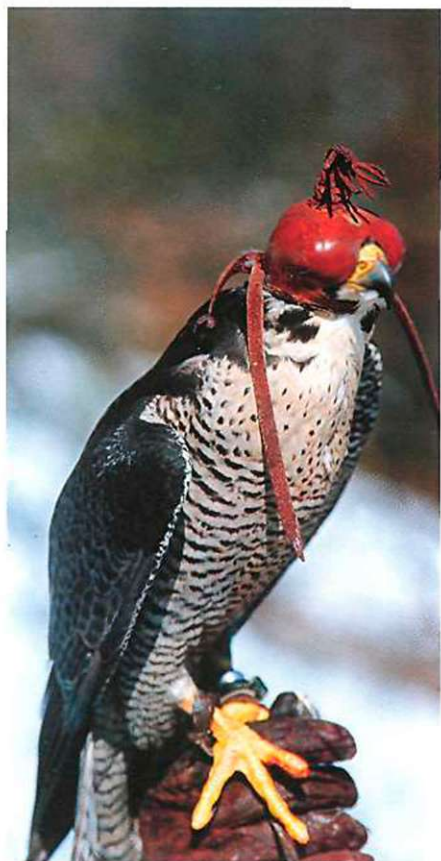

foto Tomaž Mihelič

Sokol selec (*Falco peregrinus*) v sokolarski »opremi«. Pobegle sokolarske ptice lahko spremenijo genotip populacije. Posledica je ponavadi večja smrtnost mladičev.

Sloveniji pomenila resno grožnjo ogroženim vrstam ptic in prizadevanjem za njihovo varstvo.

Pobiranje jajc in mladičev ujed iz gnezd v naravi

Problem kraje jajc in mladičev iz gnezd je pereč v večini držav, izkušnje pa kažejo, da je glavni razlog za pojav tovrstnega kriminala prav sokolarstvo. Legalizacija sokolarstva pomeni povečanje kriminala nad pticami, poleg tega pa literatura navaja, da niti poostreni nadzor in strožje zakonske ureditve ne ustavijo nezakonitega preprodajanja in jemanja ujed iz narave. Razlogi za krajo iz gnezd so predvsem: osiromašen genski sklad gojenih ptic, mišljenje nekaterih sokolarjev, da so osebk iz narave »boljši«, ter težavno in drago vzgajanje nekaterih vrst v ujetništvu.

Zaradi sokolarstva je več populacij ujed na robu preživetja

Posebej očiten je primer sokola plenilca (*Falco cherrug*) na območju Bližnjega in Srednjega vzhoda, od koder sokolarstvo izvira in je legalno. Več tisoč teh ptic

(vsaj 6500) vsako leto polovijo iz narave, kar je povzročilo drastičen upad številčnosti in njihove populacije celo lokalno izginjajo. Če se bo obstoječi trend nadaljeval, obstaja nevarnost, da bo tamkajšnja populacija izumrla v naslednjih petih letih. Glavni odjemalec omenjenih sokolov je arabski sokolarski trg, kar je bilo dokazano s pomočjo mikročipov.

Problemi pobeglih ptic

Pogost pojav pri sokolarjenju je pobeg treniranih ujed v naravo. V Angliji je bilo v eni sezoni zabeleženih kar 150 pobegov treniranih ujed! Posebno nevarno za divje živeče populacije je parjenje pobegle ujede z ujedjo iz narave. Parjenje z ujedjo iste vrste, vendar iz druge populacije ali celo parjenje s pobeglim križancem, ima lahko za naravno populacijo hude posledice. Vnos genov iz ene populacije v genski sklad druge populacije v naravi ne pomeni vedno obogatitve genskega sklada, ampak lahko povzroči dodatno negativno selekcijo in zaradi tega večjo smrtnost potomcev. Genske sklade avtohtonih populacij smo v Sloveniji dolžni varovati po Konvenciji o biotski raznovrstnosti. »Genskega onesnaženja« v populaciji ne moremo očistiti in pustiti moramo naravi, da opravi svoje. Žal pri sokolarjenju ni mogoče zagotoviti, da trenirane ptice ne bi pobegnile v naravo in se parile z divježivečimi. Sokolarstvo je dejavnost, pri kateri vedno obstaja možnost, da sokol pobegne v naravo in tako postane dodaten dejavnik ogrožanja genskega sklada populacije v naravi. Posebej zaskrbljujoče je dejstvo, da sokolarji podpirajo rejo križancev tudi v Sloveniji.

Sokolarstvo kot sporna oblika lova

S tem načinom lova ni mogoče preprečiti, da ujeda ne bi ujela redke, ogrožene ali zavarovane vrste. Verjetnost, da bo ujeda ujela ciljno vrsto oziroma celo osebek, kot to omogoča lov s strelnim orožjem, je pri sokolarstvu manjša. Priznani sokolarski strokovnjaki sami navajajo, da ni nikoli zagotovljeno, da bo trenirana ujeda ujela želeno ptico, nasprotno, zelo verjetno se bo pognala za vsakim zanjo primernim in dosegljivim plenom. To nazorno prikazujejo primeri treniranih ujed, ki so napadale majhne pse, celo krznene ovratnike mimo-idočih, druge vrste ujed ter premikajoče se predmete. Poleg tega obstaja velika verjetnost plenjenja zavarovanih vrst.

foto: Tomaž Jančar

Sokolarska ujeda ima na nogah pasove za pripetje in kraguljček.

Legalizacija sokolarjenja bo povzročila težje in mnogo dražje odkrivanje prekrškov ter več možnosti za zlorabo zakonodaje

Sokolarstvo kljub legalizaciji v tujini povzroča velike probleme. Po njihovih izkušnjah je nadzor te dejavnosti izredno drag in ponavadi neučinkovit. V Evropi je ugotovljenih največ prekrškov, povezanih s sokolarjenjem, ravno v državah, kjer je sokolarjenje legalno. Pojavljajo se predvsem trije »klasični« načini zlorabe zakonodaje:

- jajca ali mladiče, vzete iz narave, prikazujejo kot zarod, vzgojen v ujetništvu,
- ptice, pridobljene iz narave, prikazujejo kot nesposobne samostojnega življenja, kot razlog za odvzem lažno navajajo poškodbe ali trdijo, da so bile zapuščene,
- ponarejanje in menjava oznach, namenjenih za preverjanje porekla ptic.

Boj proti prekrškom je ob legaliziranem sokolarstvu navadno neučinkovit tudi v državah z močno in učinkovito narovarstveno službo in strogimi zakoni, ki urejajo sokolarjenje in zadrževanje ptic v ujetništvu. Nadzor je za državno blagajno tudi izredno drag. S prepovedjo zadrževanja ujed v ujetništvu in sokolarjenja je na Norveškem bistveno upadlo ropanje gnezd.

Decembra bo v slovenskem parlamentu potekalo tretje branje predloga zakona o lovstvu. Sokolarstvo je bilo iz predloga na začetku izvzeto, kasneje pa se je pojavilo na podlagi amandmaja. Stroka je povedala svoje, poteza pa je sedaj na poslancih, ki se bodo odločili ali se bo ta dejavnost v Sloveniji uzakonila.

